

Illékony szerves vegyületek körülöttük

Illékony szerves vegyületek: definíció

„szerves oldószer bármely illékony szerves vegyület (VOC), amit önmagában vagy más anyagokkal kombinálva nyersanyagok, termékek vagy hulladékanyagok feloldására használnak, vagy tisztítószerként alkalmaznak szennyezőanyagok feloldására, avagy oldószerként, diszperziós közegként, viszkozitásbeállító közegként, felületi feszültségbeállító közegként, lágyítószerként vagy konzerválószerként használnak anélkül, hogy kémiai változáson menne keresztül”

„illékony szerves vegyület (VOC) bármely olyan szerves vegyület, amelynek gőznyomása 293,15 K-on 0,01 kPa vagy nagyobb érték, vagy ennek megfelelő illékonyaságú a mindenkori felhasználás körülményei között. Ebben az irányelvben az a kreozot frakció (kátrány párlat), amelynek gőznyomása 293.15 K-on meghaladja ezt az értéket, VOC-nak tekintendő”

/COUNCIL DIRECTIVE 1999/13/EC of 11 March 1999 on the limitation of emissions of volatile organic compounds due to the use of organic solvents in certain activities and installations/

Illékony szerves vegyületek: leltár

Veszélyesek:

- emberi egészség,
- környezetre,
- **fizikai.**

H mondat	n-hexán	kloroform	dilóformetán	acetontitril	metanol	toluol	szén-diszulfid	petroléter
H224								
H225								
H301								
H304								
H311								
H315								
H319								
H331								
H332								
H336								
H361								
H370								
H372								
H373								
H411								

- munkavédelmi szabályok betartása,
- egyéni és kollektív védőeszközök használata,
- rendszeres ellenőrzés.

Illékony szerves vegyületek: fizikai veszélyek

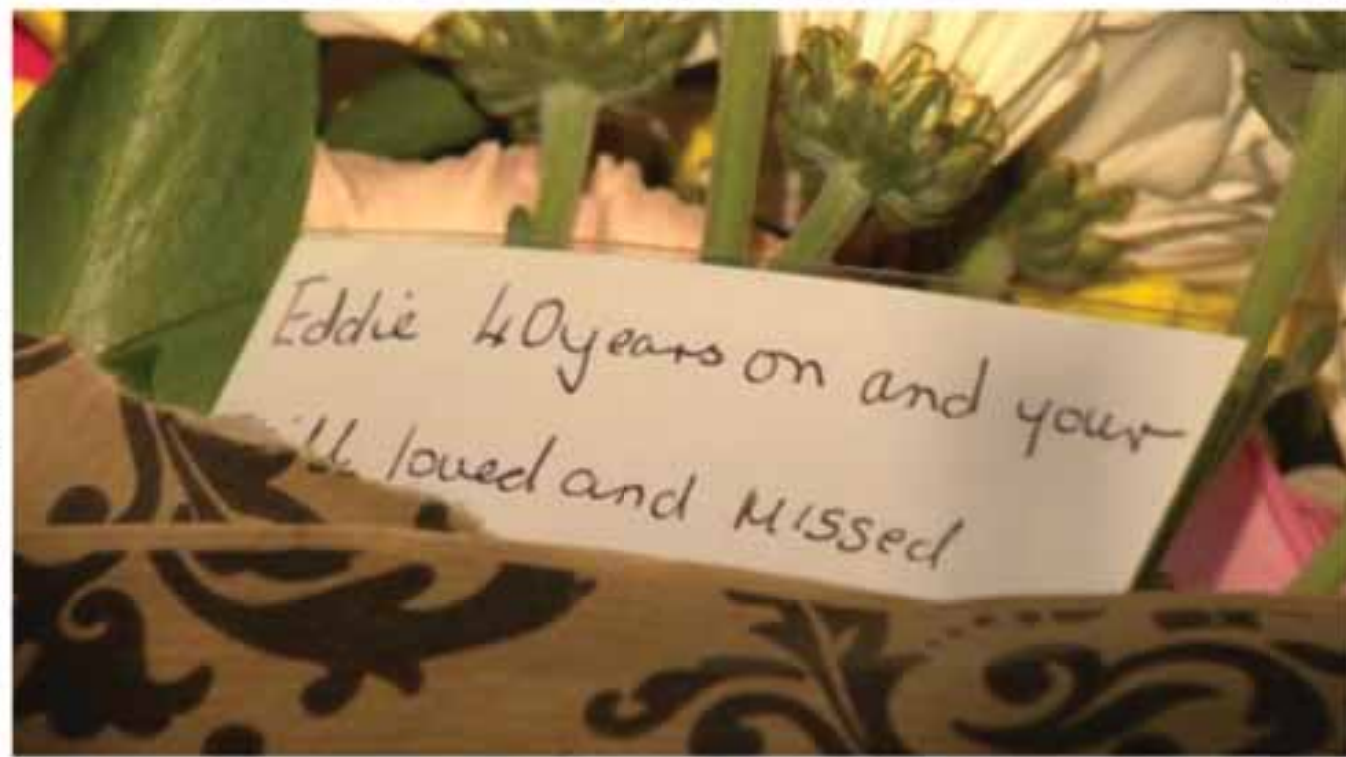

ciklohexanon + hidroxilamin

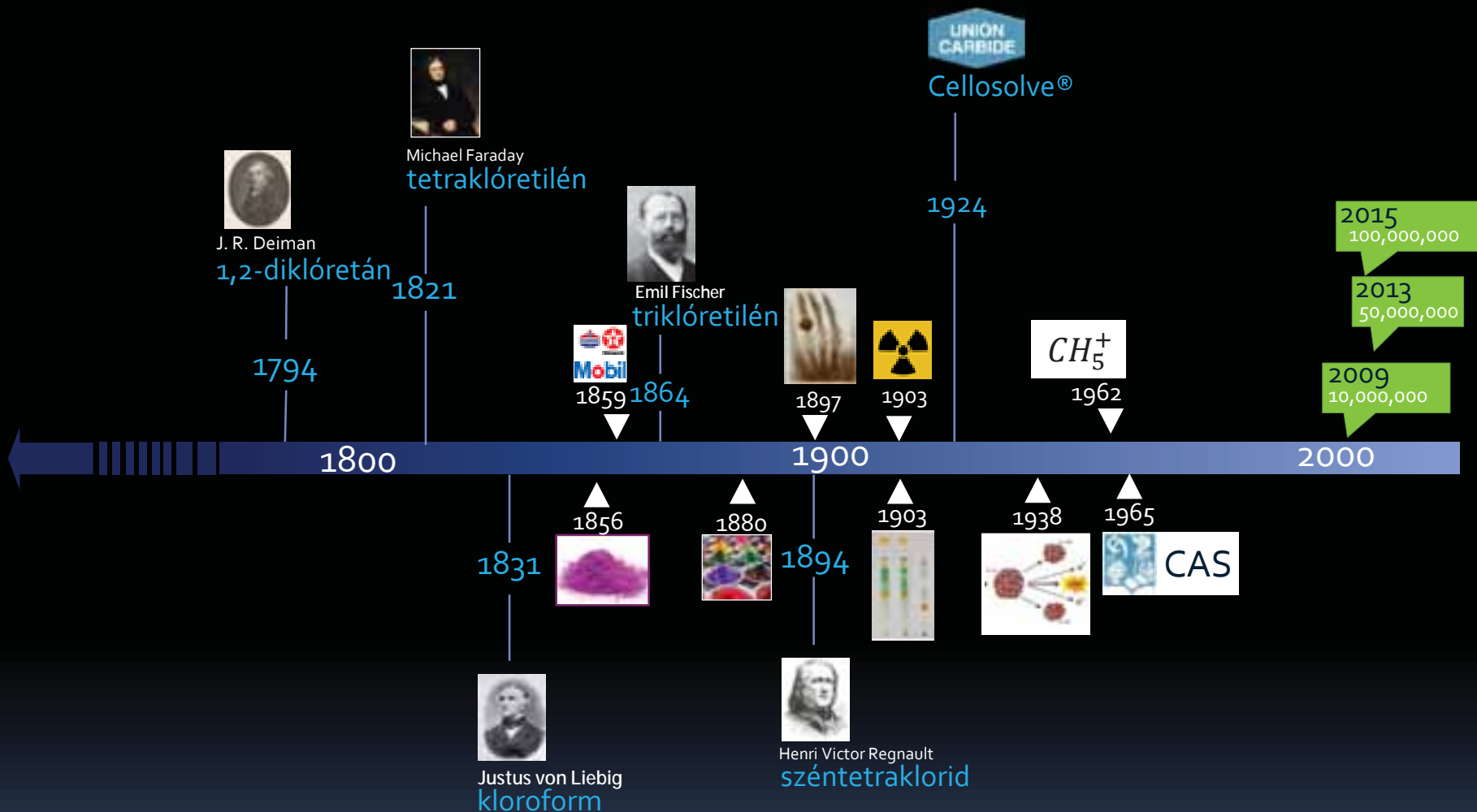
→ ciklohexanon-oxim

→ kaprolaktám

Nylon6

Egy kis tudománytörténet

Oldószerek felhasználása

Preguiça é Doença!

A falta de vivacidade, ou a tristeza ou sobretudo a indolência que torna o trabalhador incapaz de produzir o que se espera d'elle e que elle de resto pode dar, não é a Preguiça-vicio, é peor: é a Preguiça-doença, a doença da produçã, a Opilação.

A Opilação ou Amarellão cura-se com a

NEO-NECATORINA

Vernifugo poderoso, acondicionado em capsulas ro-seas contendo tetrachloreto de carbono em soluto-solido optimamente tolerado pelo organismo humano

szítósz
10%

mdaip
7%

Put out the Fire before it gets a good hold,
and thus save Life and Property.

Small text at the bottom of the advertisement, including the name 'Spirited Nature'.

ott

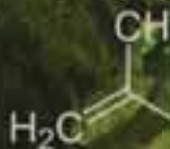
te!

Biogén illékony szerves vegyületek

Kémia szerkezetük

szénhidrogének
izoprén vázas vegyületek
oxovegyületek,
alkoholok,
észterek,
karbonsavak,

Szerepük

védelem
abiotikus stressz (hő, fény)
kártévők,
attrakció
beporzók
szimbióta mikrobák
magterjesztők
ragadozók

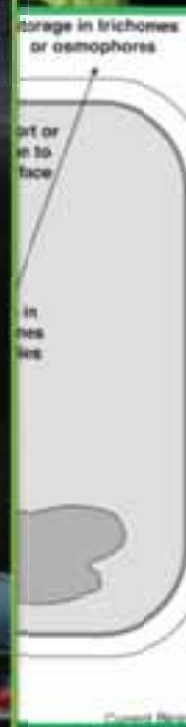
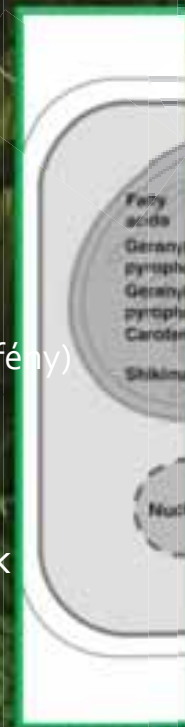
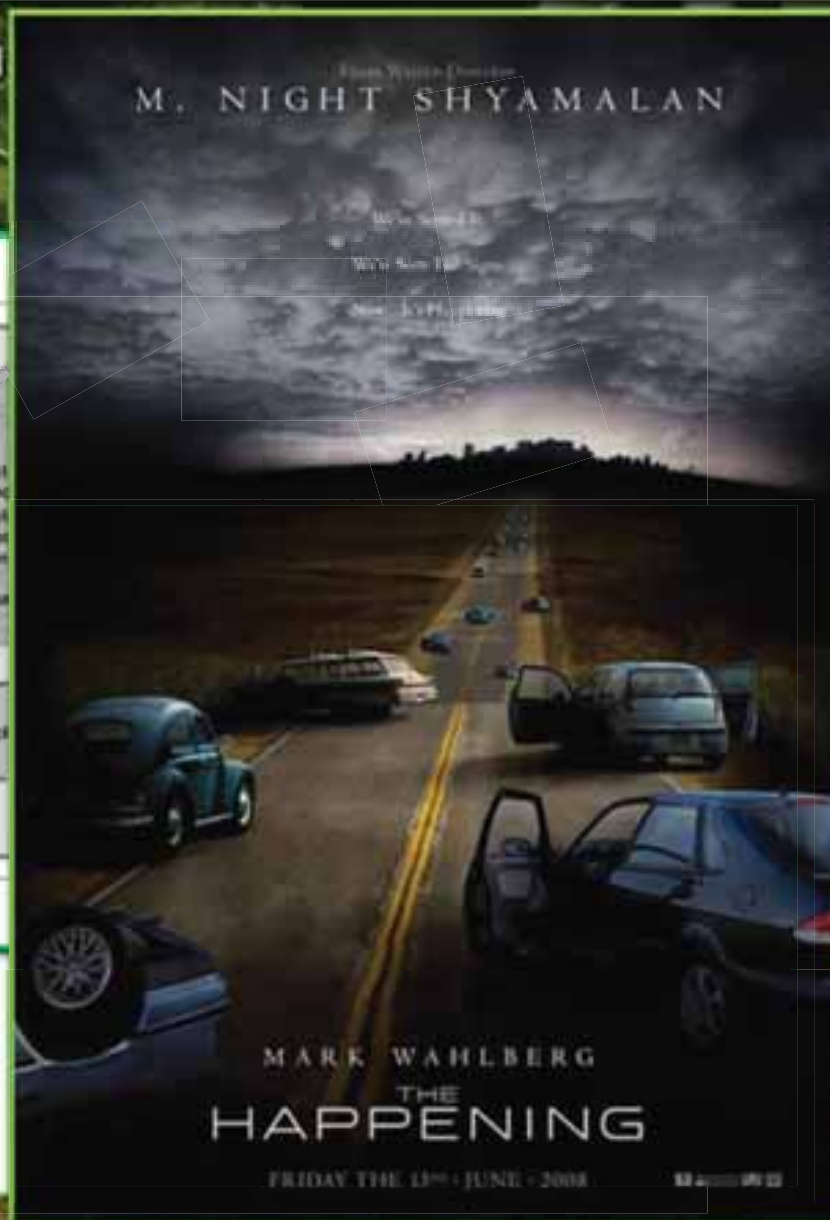
Emisszió (10^6 tonna/év)

Izoprén 350-800

Monoterpének 90

Összes biogén VOC 1000

Antropogén VOC 185

Biogén illékony szerves vegyületek

104

207

Nagyvárosi füstköd

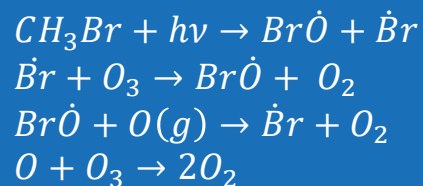

Kairó, Egyiptom
Santiago de Chile, Chile

Jambi, Indonézia, 2015

Következmények

- ózonréteg elvékonyodása,
- felszíni sugárzás minőségi változása
- ózonlyuk
- melanómás megbetegedések számának növekedése
- Molina és Rowland, 1974

Megoldás

- ózonkárosító anyagok korlátozása
- Montreáli egyezmény (1987)

Anyag	ODP	Élettartam (év)
CFC-11 (CFCl ₃)	1,00	45
CFC-12 (CFCl ₂)	0,82	100
CF ₃ Br	12,0	65
CF ₂ ClBr	5,1	16
CCl ₄	1,2	3
CH ₃ Br	0,64	0,7

'Biztonságos VOC'

- Munkabiztonsági szabályok ellenőrzése
- Egyéni/kollektív védőeszközök ellenőrzése
- Levegőminőség ellenőrzése
  - klímaparaméterek ellenőrzése

Klímaparaméterek

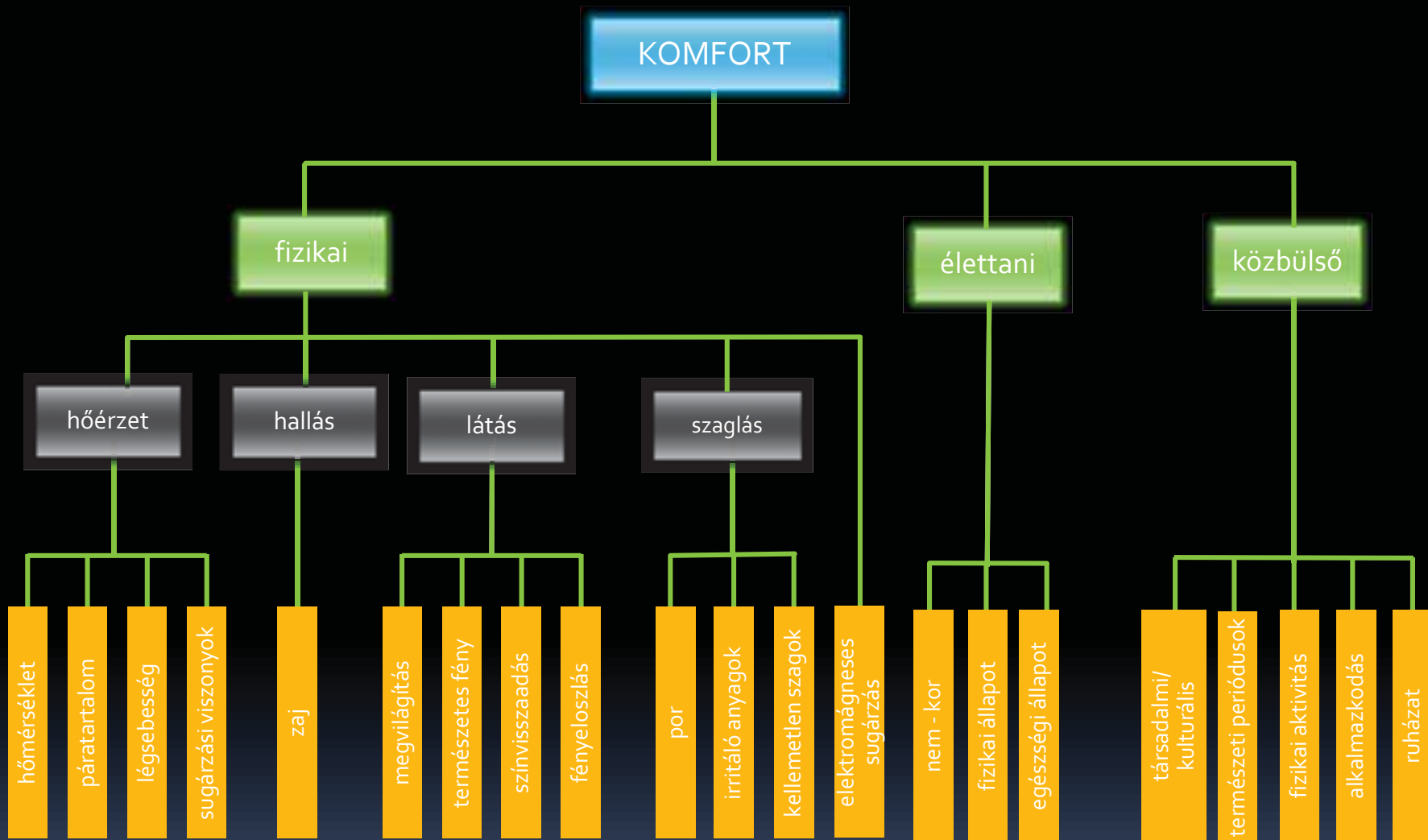
3/2002. (II. 8.) SzCsM-EÜM együttes rendelet a munkahelyek munkavédelmi követelményeiről

- friss levegő
- effektív szellőzés
- Hiányos szellőzés
- eltérő hőmérséklet
- elavult berendezések
- huzat
- asszinkron szellőzés
- tervezési hibák
- Tervezési hibák
- Környezeti terhelés

ható
et

Komforttényezők

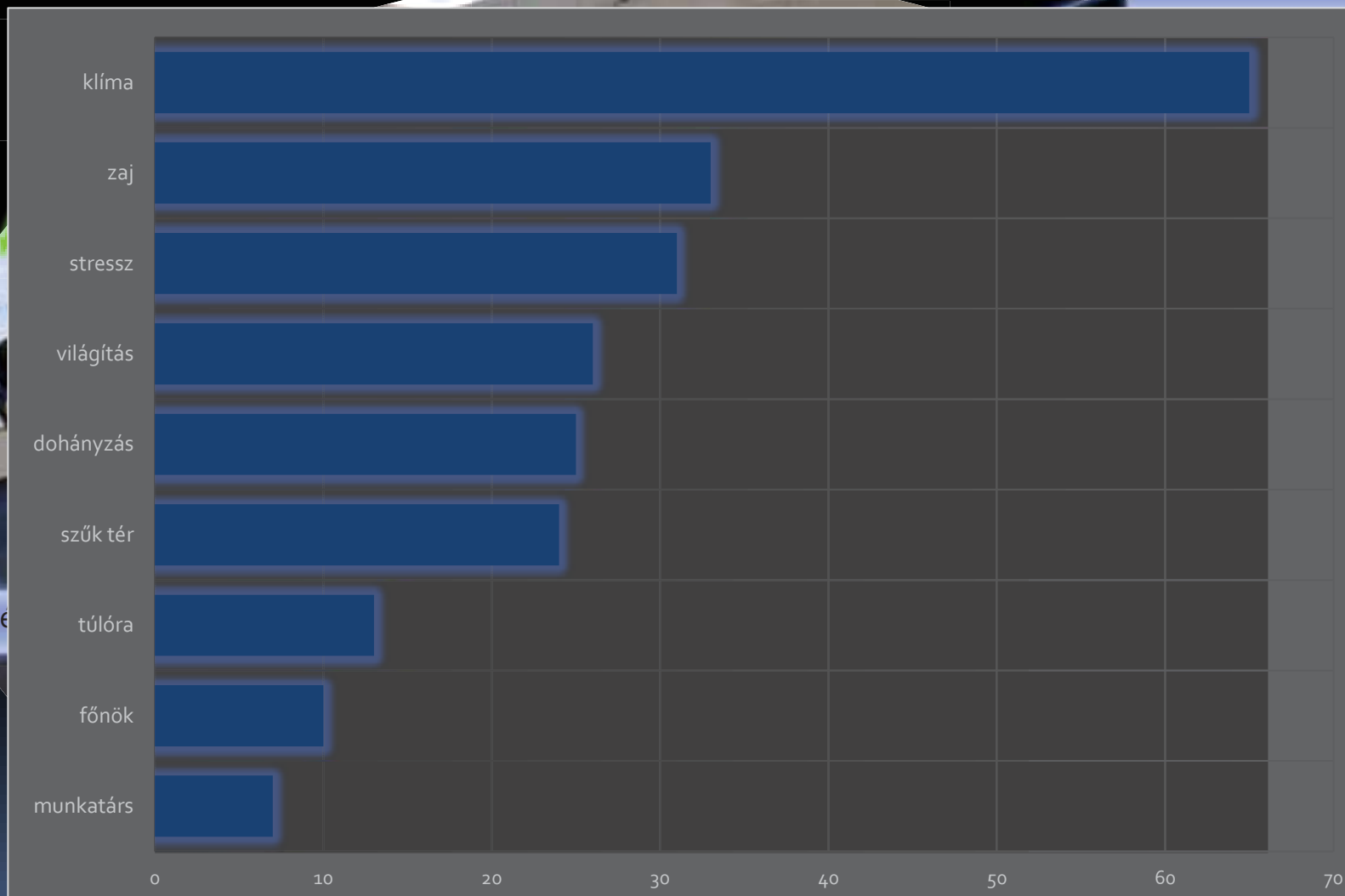

Komforttényezők beltérekben

megvilágítás

levegőminőség

sugárzó hő

fűtés

t

'Biztonságos VOC'

- Munkabiztonsági szabályok ellenőrzése
- Egyéni/kollektív védőeszközök ellenőrzése
- Levegőminőség ellenőrzése
  - klímaparaméterek ellenőrzése
  - kockázatos vegyi anyagok mérése
    - direkt kijelzésű mérőeszközök

Direkt kijelzésű műszerek VOC mérésére

Előnyök

- azonnali eredmény
- riasztási/figyelmeztetési lehetőség
- relatív olcsóság

Hátrányok

szelektivitás
érzékenység
pontosság
kalibráció

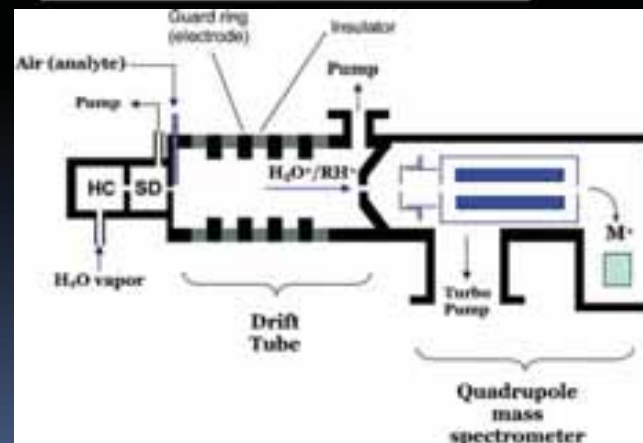
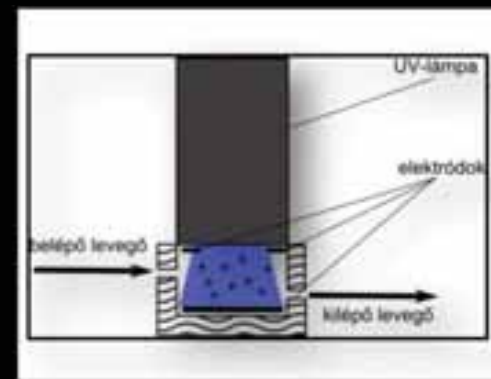
szenzorok
élettartama
stabilitás
válaszadási idő
telítés

Szenzor/detektor típusa szerint :

- lángionizáció,
- fotoionizáció
- infravörös,
- fotoakusztikus,
- tömegspektrometria,

Proton-transzfer reakció tömegspektrometria

- tömegtartomány: 1-512 amu
- felbontás: < 1 amu
- válaszidő: 100 ms
- érzékenység (benzol): > 300 cps/ppbv
- detektálási határ: < 1 pptv
- lineáris tartomány: 1 pptv - 10 ppmv

'Biztonságos VOC'

- Munkabiztonsági szabályok ellenőrzése
- Egyéni/kollektív védőeszközök ellenőrzése
- Levegőminőség ellenőrzése
  - klímaparaméterek ellenőrzése
  - kockázatos vegyi anyagok mérése
    - direkt kijelzésű mérőeszközök
    - mintavétel/mérés
      - mintavételi/mérési stratégia
      - mintavétel
      - mérés

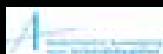

Mintavételi stratégia

Stratégie de prélèvement (2015)

A Strategy for Assessing and Managing Occupational Exposures, 4th edition (2015)

Testing Compliance with Occupational Exposure Limits for Airborne Substances, 2011

Estratégia de amostragem: gestão das exposições na higiene ocupacional.

ASTM E1370 – 14 Standard Guide for Air Sampling Strategies for Worker and Workplace Protection

TRGS 402 Ermitteln und Beurteilen der Gefährdungen bei Tätigkeiten mit Gefahrstoffen: Inhalative Exposition, 2010

Monitoring strategies for toxic substances

Munkahelyi levegő. Útmutató az inhalatív vegyianyag-expozíció becslésére a határértékekkel való összehasonlításhoz és a mérési stratégiához MSZ EN 689:1999

Vizsgálati célok:

határértékekkel való összehasonlítás,
források azonosítása,
műszaki védelem hatásosságának igazolása,
dolgozó expozíciójának becslése,

Hogyan vizsgáljuk?

- Mintavételezés és mérés
  - Mintavételi módszerek
    - mintavevő 'edények',
    - kifagyasztás,
    - adszorpció (szorbensek),
    - kemisorpció.
  - Mérés
    - gázkromatográfia
    - folyadékkromatográfia
    - + tömegspektrometria

- a mintavétel legyen reprezentatív
- a mintázott komponensek se mennyiségi, se minőségi változást ne szenvedjenek
- ne adszorbeáljon zavaró vagy reaktív anyagokat
- egyszerű mintavételi módszer
- gyors és teljes deszorpció

Szorbensek jellemzése

- fajlagos felület
- porozitás
- vízadszorpció
- kémia összetétel
- hőmérséklet tartomány

Leggyakoribb szorbensek:

- aktív szén
- grafitizált szén
- porózus polimerek

Hogyan vizsgáljuk?

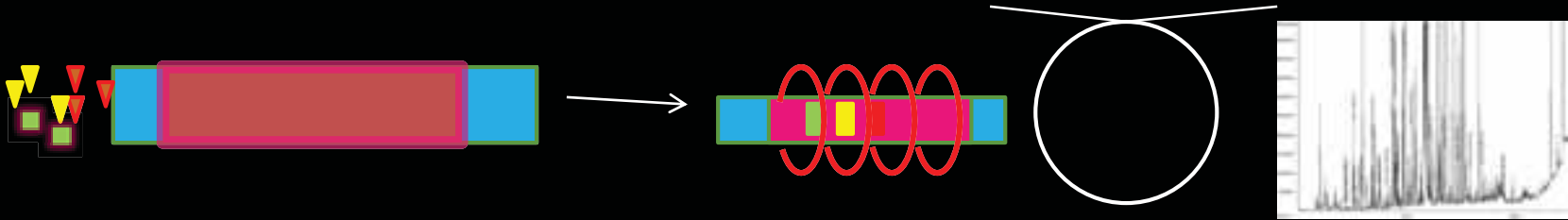
- Mintavételezés és mérés
  - Mintavételi módszerek
    - mintavevő 'edények',
    - kifagyasztás,
    - adszorpció (szorbensek),
    - kemisorpció.
  - Mérés
    - gázkromatográfia
    - folyadékkromatográfia
    - + tömegspektrometria

Hődeszorpció GC/MS

Hődeszorpció működése

Kétlépcsős hődeszorpció

- Gazdaságosabb
- 3 nagyságrenddel érzékenyebb módszer
- Nincs manuális mintaelőkészítés
- Nincs oldószer szennyezés
- 99% feletti deszorpciós hatásfok → 1000-szeres érzékenység növekedés
- Szelektív fókuszálás, extrakció
- Többször felhasználható csövek
- Automatizált

'Biztonságos VOC'

- Munkabiztonsági szabályok ellenőrzése
- Egyéni/kollektív védőeszközök ellenőrzése
- Levegőminőség ellenőrzése
  - klímaparaméterek ellenőrzése
  - kockázatos vegyi anyagok mérése
    - direkt kijelzésű mérőeszközök
    - mintavétel/mérés
      - mintavételi/mérési stratégia
      - mintavétel
      - mérés
- Expozíció becslése

Illékony szerves vegyületek otthonainkban

ftalátok, égésgátlók
monomerek,

oldószerek, biocidok

ftalátok, PCB, PBB,
monomerek,
oldószerek

H 2017. 08. 28. 13:54

Kiss-Bakucz Orsolya

FW: Új iránítatkérés érkezett!

Címzett Six Éva Kővágóné; Filep Zoltan

From: P.Gabriella [mailto: [REDACTED]gabriella1011@gmail.com]

Sent: Thursday, October 19, 2017 10:08 AM

To: info <info@wessling.hu>

Subject: Azbeszt / [REDACTED]

Tisztelt Cimzett!

Szeretnem megtudni hogy a cipotalp ami a munkacipomben van azbesztbol van -e .

Sajnos vahanszor felveszem a cipot masnapra bedagad a talpam . Nem tudtam masra gyanakodni mint arra hoyg azbeszt lehet benne . Darabjaira szedtem a biztonsagi cipot .

Tudna -e egy modszert vagy egy megoldas amivel megtudhatnam hogy ez betet azbesztbol van - e .

Valaszat elore is koszonom !

Tisztelettel [REDACTED] Gabriella

„**A** természet leghatalmasabb fegyvere a Földön a levegő: forrása minden változásnak, eszköze az enyészetnek, de egyszersmind anyja minden életnek.

Fodor József

